

קו לחינוך

הקו שלך למידע חינוכי

גיליון 463 | י"ב טבת תשס"ט | 8.1.09 | משוגר למנויים בלבד | kav1@bezeqint.net | www.kavnet.co.il

מו"ל ועורכת: סיגל בן ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: זהבית 4 יבנה | טל. 03-6354484 | פקס. 03-6354490

מנהלת מחוז דרום; חזינו את ההסלמה ונערכנו אליה בזמן

לדברי חיים; "אני מקפידה שתישמר שגרת למידה בכל האזור, כמו שקיימנו בשמונה השנים האחרונות ביישובי שדרות ובעוטף עזה, ועל כך מעידים הציונים הגבוהים שהשיגו תלמידי יישובים אלו בבחינות המיצ"ב והבגרות.

לדבריה, בארבע השנים האחרונות פותחה מאוד מערכת תקשוב דרום. במסגרת המערכת, הוענקה בחינם לכל בתיה"ס במחוז פלטפורמה שעליה נבנו האתרים שלהם, הכוללים פורומים כיתתיים. חיים טוענת, שמחוז דרום הוא המחוז היחיד שבו עברו כל המורים בשנים האחרונות השתלמויות בתקשוב, דבר שמאפשר להם בימים אלה לעבור להוראה מקוונת.

לאתר תקשוב דרום הועלו בשבועיים האחרונים קישורים למערכות הלמידה והשיעורים המקוונים, שפתחו בחינם עבור תלמידי הדרום ארגונים רבים. לדברי מנהלת המחוז, היקף השימוש באתר תקשוב דרום בתקופת מבצע עופרת יצוקה מפתיע גם אותה – כ-200 אלף כניסות לאתר מדי יום.

ומה לגבי התלמידים שאין ברשותם מחשב או חיבור לאינטרנט? לדברי חיים, למחוז יש את הנתונים על תלמידים אלה, ובימים האחרונים פועלים, כאמור, בבתי"ס המנהלים וצוותי המורים ומכינים חוברות הפעלה וחומרי למידה עבורם. חומרי הלמידה יחולקו להורים במוקדי חלוקה או בבתי"ס, אם ימשך המצב. כמו כן, חולקו חומרי למידה והפגה ב-400 מקלטים ביישובים שבטווח הטילים, שבהם נמצאים תלמידים. במקלטים עובדים עם התלמידים מורות חיילות ומתנדבים.

(המשך בעמ' 2)

"צפינו שתהיה הסלמה בדרום, ולכן בחצי השנה האחרונה הוכנה תוכנית מגירה להפעלת מערכת החינוך במצב חירום. כל מה שהיה צריך לעשות עם פרוץ המלחמה זה להפעיל את התוכנית", כך אומרת מנהלת מחוז דרום, עמירה חיים, בריאיון לקו לחינוך. לדברי מנהלת המחוז, תוכנית החירום מופעלת בשלושה מישורים. המישור המרכזי והחשוב ביותר הוא שמירת הקשר האישי-רגשי הרצוף עם כל התלמידים ביישובים שבטווח הטילים, הנמצאים בביתם או שעזבו את האזור. לדבריה, מישור זה משמש כעוגן להתנהלות של כל מערכת החינוך באזור המותקף. לדברי חיים, כל מחנך במוסדות החינוך באזור זה יוצר מידי יום קשר טלפוני עם כל תלמידיו. השיחות נעשות מבית המורה, מביה"ס או ממרכזי הדחק שהוקמו ביישובים. כאשר המחנך מזהה בשיחה עם הילד או עם הוריו סימני מצוקה, הוא מעביר את הפרטים על כך ליועץ ביה"ס, שיוצר עם המשפחה קשר טלפוני. במקרים של מצוקה קשה מועברים הפרטים לטיפולם של פסיכולוגים, הנמצאים במרכזי הדחק, ואלו יוצרים קשר עם התלמיד ומשפחתו, ואף מבקרים בביתו. לדברי מנהלת המחוז, קיום הרצף בקשר עם התלמידים נבדק על ידי המנהלים. מפקחי בתי"ס יוצרים מידי יום קשר טלפוני עם המנהלים שתחת פיקוחם ומקבלים מהם עדכונים. כמו כן, המנהלים הונחו להגיע לבתי"ס, וברבים מבתי"ס גם פועל צוות של מורים, שאינם מחויבים להישאר בבתיהם בשל אילוצים משפחתיים, המכין חומרי למידה והפגה לתלמידים.

המישור השני של תוכנית החירום המחוזית הוא הוראה ולמידה.

שנת 2008 במערכת החינוך; הרפורמה התבססה - על חשבון כל היתר

בתגובה, כי לחצים או איומים, אם היו, נבעו מיזומה אישית של מנהל, מפקח אוראשרשות זה או אחר, ולא מהנחייה של המשרד. עם זאת, כשהתגברו הקולות של מתנגדי הרפורמה, החלו בכירים במשרד להביע צער על כך שלמורים חברי ההסתדרות הוענקה בכלל האפשרות שלא להצטרף לרפורמה. הבכירים ציינו, כי היה חכם יותר לכפות על המורים להצטרף לרפורמה, לאחר שהוסכם עליה עם הארגון היציג שלהם, כמו שקורה בכל הסכם קיבוצי אחר במשך.

במטרה להשתיק את הקולות המתנגדים לרפורמה, ובעיקר כדי להעצים את האהדה הציבורית כלפיה, פתחה שרת החינוך, יולי תמיר, בחודש יוני, בקמפיין תקשורתי רחב מימדים. הקמפיין כלל, בין היתר, ביקורים בבתי"ס ברחבי הארץ המיישמים את אופק חדש, של תמיר, ראשי המשרד, ולא מעט מנציגי התקשורת. (המשך בעמ' 2)

את שנת 2008 במערכת החינוך ניתן לאפיין בנושא עיקרי יחיד – התבססות רפורמת אופק חדש.

שביתת ארגון המורים אשתקד חיזקה את ידם של מתנגדי הרפורמה. מייד לאחר סיום השביתה, בראשית 2008, נראה היה שמאבקם ברפורמה הוא לפחות שווה כוחות למאמצי משה"ח והסתדרות המורים ליישם אותה. כך למשל, ויתרו למעלה מ-20 אלף מורים על תוספת שכר בשיעור 4.5% עבור שעת הוראה פרטנית, לאחר שנודע להם כי קבלת התוספת מבטאת למעשה את הסכמתם להצטרף לאופק חדש.

בחודשים הראשונים של 2008 התפרסמו בכלי התקשורת שוב ושוב סיפורים על חברי הסתדרות המורים שעמדו בלחצים כבדים, ולפעמים אף איומים, מצד מנהלים, מפקחים או ראשי רשויות מקומיות. בין היתר, סיפרו מורים כי אוימו, שבתיה"ס שבהם הם מלמדים ייסגרו, אם לא יצטרפו לרפורמה. ראשי משה"ח טענו

מנהלת מחוז דרום; חזינו את ההסלמה ונערכנו אליה בזמן

(המשך מעמ' ראשון)

מעוניינים לצאת מחוץ לאזור. עם זאת, המחוז מוציא תלמידים לפעילות הפגה ורענון, בהיקפים שהולכים וגדלים בשבוע האחרון. כך לדוגמה, הוצאו חניכי קידום נוער מהמחוז ללמידה והתאוורות באילת, וגם 300 ילדים מאתר ניצן.

חיים מוסיפה, שכל תלמיד של החינוך המיוחד שניתן היה להוציא מחוץ לטווח הטיילים, הועבר למסגרות מתאימות. כ-70 ילדי החינוך המיוחד הועברו למוסדות ברחובות וראשון לציון ו-70 נוספים – לערד ודימונה. לבתייהם של תלמידי חינוך מיוחד אחרים נשלחו סייעות.

בנושא ההכנה לבגרויות החורף, מציינת חיים, כי כבר השבוע מתוכנן להתחיל בתגבורים לבגרויות במקלטים של בתי"ס ביישובים שבטווח הטיילים, בכפוף לאישור פיקוד העורף. בכל פעילות תגבור ישתתפו 100 תלמידים לכל היותר. המישור השלישי של תוכנית החירום המחוזית, הוא הוצאת תלמידים מאזור טווח הטיילים לפעילות הפגה ולמידה מחוץ לאזור. לדברי מנהלת המחוז, מרבית התלמידים נשאר באזור ולא היו מעוניינים להתפנות ממנו, וגם מרבית ההורים העדיפו לשמור את ילדיהם לידם. נוצר מצב שבו עלה מספר הגופים והרשויות המקומיות, שהתנדבו לארח תלמידים, על מספר התלמידים שהיו

שנת 2008 במערכת החינוך; הרפורמה התבססה - על חשבון כל היתר

(המשך מעמ' ראשון)

לחינוך מיוחד, נציגים מהאקדמיה, השלטון המקומי וכל אחד מהארגונים הפועלים עם ילדי החינוך המיוחד. נכון להיום, עדיין לא פורסמו המלצות הוועדה. כמו כן, בעקבות התחייבות משה"ח להתייעלות, שהוענקה למשרד האוצר בתמורה למימון אופק חדש, הכריזו ראשי המשרד על צמצום כוח האדם במטה בכ-250 משרות בשנתיים הקרובות. הנפגעים העיקריים מצעדי היעול השנה היו האגף לחינוך מבוגרים ואגף שח"ר. הפעילות באגפים אלו צומצמה מאוד, והחלק הארי של סמכויותיהם הועבר לאגפים אחרים של המשרד.

"המשלחת" הגיעה לבתי"ס באוטובוס שכור, שזכה לכינוי "יוליבוס". כמו כן, נערכו מפגשים עם ראשי הרשויות וכנסי חינוך יישוביים, שאליהם הוזמנו מורים והורים. הקמפיין כלל גם תשדירי פרסום בטלוויזיה, מודעות גדולות בעיתונים ושלטי חוצות - שמומנו על יד משה"ח והסתדרות המורים.

הקמפיין היווה נקודת מפנה, שסללה את הדרך לשלב הבא של הרפורמה - צירופן של עשרות חטיבות ביניים בשנת הלימודים הנוכחית, שבחלק מהן מלמדים גם חברי ארגון המורים. כאן כבר לא ניתנה למורים האפשרות לסרב להצטרף לרפורמה. ראשי משה"ח טענו, כי הארגון היציג של מורי חטיבות הביניים חתם על ההסכם, ולכן גם חברי ארגון המורים מחויבים להצטרף לרפורמה. את שנת 2008 סיימה למעשה החתימה על ההסכם הסופי של הרפורמה, שהתקיימה בסוף החודש שעבר.

משיחות עם מורים בחטיבות הביניים, חברי הסתדרות המורים וחברי הארגון כאחד, ומעיון בפורום המורים מתנגדי ההסכם, מתקבל הרושם כי ציבור זה חש שגורלו נחרץ - להצטרף לרפורמה מרצון או בכפייה.

לעומת ההצלחה בביסוס הרפורמה, התאפיינה שנת 2008 בקיפאון וצמצום במה שנוגע לתחומי פעילות אחרים. כך, למשל, נפתחה השנה בהכרזה של שרת החינוך על מודל חדש להכשרת מורים, שנועד לחזק את מעמד המורה ולמשוך צעירים מוכשרים רבים למכללות להוראה. התוכנית התבססה על עידוד צעירים בעלי ציון קבלה גבוה מ-600 (בשקלול הבגרויות והבחינה הפסיכומטרית), באמצעות מלגות קיום ומענקים. כמו כן התבסס המודל על העלאת רף הקבלה להוראה. ההנחה של ראשי המשרד הייתה, שהעלאת הרף תהפוך את ההוראה למקצוע הנחשב כיוקרתית, מה שלא קרה במציאות. הירידה בנרשמים להוראה נמשכה גם השנה, והמחסור במורים לאנגלית, מתמטיקה, תנ"ך ומדעי הרוח הולך וגובר.

גם בתחום החינוך המיוחד הכריז המשרד על תוכנית מקיפה חדשה, שתגובש לאחר שיוצגו המלצותיה של ועדה מיוחדת בראשות שופטת בית המשפט העליון לשעבר, דליה דורנר. הוועדה קיימה בשנה וחצי האחרונות עשרות ישיבות, שבהן הוצגו בפניה הצעותיהם של אנשי האגף

למחפשים התנדבות מאתגרת

ומצילת חיים

אכפתיים? סבליניים? אוהבי אדם? רגישים למצוקות הזולת?
נכונים להתייחס לעזרה?
וגם חיים את האינטרנט?

התנדבות בעמותת סהר ממש מתאימה לכם

אצלנו תשתתפו בהכשרה מקצועית מרתקת, תהנו מליווי של אנשי מקצוע מובילים בתחום בריאות הנפש ותהיו חלק מנבחרת ייחודית, המעניקה תמיכה נפשית ראשונית לפונים באמצעות האינטרנט.

לפרטים ולמילוי טופס התנדבות באתר סהר

www.sahar.org.il

ההתנדבות מתבצעת בשעות הערב באמצעות המחשב הביתי

המורים במגזר הערבי; נצמדים לתוכנית הלימודים ונמנעים מלעסוק באקטואליה

ערכים לאומיים או פוליטיים". לעומתה, מורה אחרת טענה, כי תפקיד ביה"ס הוא לשמר את הקיים. לדבריה, ביה"ס מתמקד בהקנייתם של ערכים אוניברסאליים, כמו כבוד, עזרה הדדית ולקיחת אחריות, ואינו מחנך לאהבת מולדת או לערכים הקשורים לזהות הלאומית.

מחסור בכלים ומיומנויות

המורים נשאלו "האם לדעתם הם מצוידים במספיק כלים ומיומנויות בכדי להתמודד בכיתה עם נושא הקונפליקט הישראלי-פלסטיני?" בנושא זה נמצא הבדל ניכר בין המורים והמורות; מרבית המורים טענו כי יש להם כלים ומיומנויות להתמודדות כזו, לעומת כמחצית מהמורות בלבד.

כל המורים שרואיינו למחקר דיווחו, כי אינם מקיימים שיעורי אקטואליה באופן קבוע. המורים ציינו, כי ההתייחסות לאקטואליה בבתי"ס שלהם שולית ומועטה.

אחד מהמורים סיפר, כי בביה"ס שלו אין מדיניות כלשהי לגבי העיסוק באקטואליה בכלל ובקונפליקט הישראלי-פלסטיני בפרט. לטענתו, כל מורה בוחר לעשות מה שנראה לו לנכון בתחום זה. לדברי מורה נוספת, היא קושרת בפני תלמידיה את הקונפליקט הישראלי-פלסטיני לעובדה שהם שייכים למיעוט, ולכן הישגים גבוהים בלימודים חשובים מאוד לשיפור מעמדם ועתידם במדינת ישראל.

עוסקים בהוראה מחוסר ברירה - במחקר נבדקו גם מניעיהם של המורים הערבים לבחירה במקצוע ההוראה. מתברר, כי מרבית הגברים בחרו בהוראה מכיוון שלא היו להם אפשרויות תעסוקה אחרות. לעומת זאת, מרבית הנשים בחרו בהוראה מכיוון שהמקצוע מתאים לדעתן לתפקידן כאמהות וכמנהלות בית. רק 11 מבין 40 המורים בחרו בהוראה מתוך תחושת ייעוד פנימית. החוקרת סבורה, כי הבחירה של מרבית המורים בהוראה משיקולים חיצוניים, עלולה לפגוע במוטיבציה ובמחויבות שלהם לתפקידם. לדבריה, היעדר מוטיבציה פנימית לעסוק בהוראה, עלול לגרום לשחיקה מוקדמת בקרב מורים אלו.

משה"ח מעודד עיסוק באקטואליה

האם ההתחמקות מהעיסוק באקטואליה בבתי"ס במגזר הערבי נובעת ממדיניות משה"ח? התשובה לכך שלילית. באופן כללי מעודד משה"ח דיון באקטואליה בכל בתי"ס בישראל, דבר הבא לידי ביטוי במספר חוזרי מנכ"ל (לדוגמה; חוזר מנכ"ל 9 משנת '85). לטענת ד"ר ח'ורי-ותד, בתי"ס במגזר הערבי אינם מקיימים את הנחיות חוזרי המנכ"ל. לדבריה, רק מעטים מהמורים המרואיינים סברו, שמשה"ח אינו מעוניין שיעסקו באקטואליה. המורים הציגו את עצמם בדרך כלל כמי שאחראים להחלטה אם לעסוק בכיתה באקטואליה או לא. לדברי החוקרת, הרגשת האוטונומיה שהפגינו המורים עשויה להיות אמיתית, אך גם עשויה לנבוע מהרצון שלהם להציג את עצמם בראינות באור חיובי.

החוקרת מעלה את ההשערה, כי ייתכן שההתעלמות של משה"ח מכך שבתי"ס במגזר הערבי אינם עוסקים בסוגיות אקטואליות, מבטאת הסכמה שבשתיקה למצב זה.

לטענתה של ד"ר ח'ורי-ותד; "הגיע הזמן לתת לגיטימציה למורים הערבים לעסוק בסוגיות אקטואליות וערכיות, לצייד את המורים בכלים הנדרשים, ולאפשר למערכת החינוך במגזר הערבי לטפל בנושאים הנתפסים כרלוונטיים וחשובים בהתפתחות זהותו ואישיותו של הצעיר הערבי בישראל".

המורים במגזר הערבי בישראל אינם עוסקים כמעט באקטואליה בכיתות, ובמיוחד לא בנושאים הקשורים בקונפליקט הישראלי-פלסטיני. כך עולה ממחקר חדש, שערכה ד"ר קטי ח'ורי-ותד, מהמכללה האקדמית לחינוך דוד ילין בירושלים.

נושאים הקשורים לקונפליקט הישראלי-פלסטיני, כמו "הבעלות על אדמות", "זהות לאומית" ו"המאבק למען זכויות אזרחיות", נאסרו לדיון בבתי"ס במגזר הערבי עד תחילת שנות ה-80. למרות שאיסור זה הוסר לפני שנים לא מעטות, עדיין לא מתקיימים כמעט דיונים העוסקים בקונפליקט הישראלי-פלסטיני בבתי"ס במגזר הערבי. במחקר קודם, משנת 2004, נמצא כי רק 17% מהמורים במגזר הערבי דנים עם תלמידיהם בנושאים אקטואליים ופוליטיים.

במחקר שערכה ד"ר ח'ורי-ותד השתתפו 40 מורים ומורות המלמדים בבתי"ס ממלכתיים. מחצית מהמורים הם תושבי מזרח ירושלים, 7 מהם גברים ו-13 נשים. שאר המורים הם תושבי נצרת ואזור ואדי ערה, 5 מהם גברים ו-15 נשים. מרבית המורים שימשו גם כמחנכי כיתות. במסגרת המחקר השתתף כל מורה בריאיון אישי בן מספר חלקים.

המיקום הגיאוגרפי משפיע

מהמחקר עולה, כי אזור המגורים משפיע במידה ניכרת על תפיסותיהם של המורים לגבי השפעת הקונפליקט הישראלי-פלסטיני על תלמידיהם. המורים ממזרח ירושלים דיווחו על השפעות קשות של אירועים הקשורים בקונפליקט על תלמידיהם, ועל תגובות כמו פחד, בכי והתנהגות אגרסיבית.

לעומת זאת, למעלה ממחצית מהמורים מצפון הארץ לא מצאו כי לאירועים הקשורים בקונפליקט הישראלי-פלסטיני הייתה השפעה ניכרת על התלמידים, או על סדר היום בביה"ס.

המורים ממזרח ירושלים גם דיווחו על השפעות רבות יותר של הקונפליקט על חיי היום-יום שלהם, בעיקר בכך שהם נדרשים לעבור בדיקות ביטחוניות בדרך למערב העיר. כמו כן דיווחו המורים על תחושות של השפלה ודיכוי. המורים מהצפון ציינו תחושות של תסכול וכעס, שהם חווים בהקשר לקונפליקט הישראלי-פלסטיני.

חוששים לעסוק באקטואליה

תופעה שבלטה בתשובות המורים ממזרח ירושלים הייתה החשש, שהעיסוק בקונפליקט הישראלי-פלסטיני עלול לעלות להם במשרותיהם. אחד המורים אמר כי הוא מתייחס בכיתה לאירועים כשהם קורים, אך נזהר מלהביע את עמדתו. לטענתו, הנהלת ביה"ס אינה מעודדת זאת, והוא חושש לאבד את משרתו. חששות דומים עלו רק פעמים מועטות בתשובות המורים מצפון הארץ. אולם גם מורים אלה לא עסקו כמעט בכיתות בנושא הקונפליקט הישראלי-פלסטיני. המורים טענו כי אינם עוסקים בנושא זה בשל מגמה כללית השוררת בבתי"ס, שאינה מעודדת דיבור פוליטי והתעסקות בנושאים שאינם רלוונטיים להוראה. מרבית המורים שהשתתפו במחקר הביעו אי-שביעות רצון מכך שבתי"ס מעמידים בראש מעייניהם את ההישגים בלימודים, ומגלים אדישות לסוגיות חינוכיות וערכיות. למורים גם הייתה ביקורת על הנהלות בתי"ס, שלטענתם חוששות לגעת בקונפליקט הישראלי-פלסטיני. אחת המורות סיפרה, כי בשיעורי החינוך מרבים לעסוק בבעיות משמעת, וממעטים לעסוק בערכים פוליטיים. "אנחנו רוצים פרנסה ושקט", אמרה המורה. מורה אחרת ציינה, כי המורים במגזר הערבי נמצאים "בין הפטיש לסדן". לדבריה; "מצד אחד אנחנו אמורים למלא תפקיד חינוכי-ערכי יותר משמעותי, ומצד שני אסור לנו לדבר על

איכות המורה לא תמיד מעידה על איכות ההוראה

זוהי אחת הטענות שהועלו ביום עיון בנושא "סוגיות בבניית אינדקטורים למערכת החינוך בישראל"

גבוהה. לדברי בלס, הגישה השנייה אינה יעילה לבחינת איכותם של מורים חדשים במערכת. הסיבה לכך – מורה צריך לעבוד לפחות כמה שנים בביה"ס לפני שניתן לייחס לכישוריו השפעה על הישגי תלמידיו.

לדברי נשיא מכללת קיי, פרופ' שלמה בק, ההנחה המקובלת היא שהוותק וההשכלה של המורה הם המדדים לקביעת איכות ההוראה. בק אינו תומך בהנחה זו. לטענתו, איכות ההוראה נגזרת מהדיאלוג בין המורה לתלמידיו, ואת זה לא ניתן לכמת ולמדוד. "מורה לחיים אינו בהכרח האדם שבאמצעות התלמידים יעברו בהצלחה את המבחנים הבינלאומיים. יש לחברה מטרות אחרות, שאינן חשובות פחות, כמו חיזוק כושר השיפוט והביקורת של התלמידים", אמר בק. לדבריו, קיימים מודלים רבים המגדירים מיהו מורה טוב, וכל מורה מכוון את עצמו למודל אחר. בק הוסיף, כי קביעת איכות ההוראה לפי מדידת איכות המורה הבודד אינה מדויקת, מכיוון שהתלמיד בא ללמוד בבי"ס ולא אצל מורה פרטי. לדעתו, לתרבות של ביה"ס יש השפעה רבה על איכות ההוראה, וקשה לבודד את השפעתו של מורה יחיד במערכת הבית ספרית. בק טען, כי בשני בתי"ס יכולים לעבוד מורים בעלי השכלה וותק דומים, אבל יהיו הבדלים ניכרים בהישגי התלמידים. לדברי יו"ר המזכירות הפדגוגית במשה"ח, פרופ' ענת זוהר, במחקרים לא נמצא קשר משמעותי בין רמת ההשכלה של המורה והישגי תלמידיו. לדבריה, צריך לבדוק את איכות ההוראה ולא את איכות המורה. מדידת איכות ההוראה תיעשה לפי ההגדרות של מטרות ההוראה. לדבריה, הוראה איכותית מאופיינת במחויבות לידע, ניהול כיתה טוב וחברות של המורה בקהילה לומדת. לטענתה, ההערכה כזו של ההוראה אינה קלה ואינה זולה כי היא כוללת מגוון כלים, כמו דיווח עצמי של המורה, הערכת עמיתים ומשוב מהתלמידים. לטענתה, השקעה בהערכה כזו כדאית מכיוון שהיא הערכה מעצבת, המהווה חלק מהפיתוח המקצועי של המורה. לדברי זוהר, בעולם נעשו כבר 150 מחקרים חינוכיים, שבחנו בצורה דומה את איכות ההוראה.

מהם המדדים שעל פיהם ניתן לקבוע את איכות המורה? האם לאיכות המורה יש השפעה מכרעת על הישגי התלמידים, כמו שנהוג לחשוב? שאלות אלו ואחרות הועלו במושב בנושא "אינדקטורים למורים והוראה", ביום עיון שערכה "היוזמה למחקר יישומי בחינוך". יום העיון עסק באינדקטורים, או בעברית – מחוונים, שבאמצעותם ניתן למדוד את פעילותה, תוצריה ואיכותה של מערכת החינוך.

היוזמה למחקר יישומי בחינוך היא ועדת מומחים של האקדמיה הלאומית למדעים, הפועלת לבחינה וריענון של המחוונים שבהם נמדדת כיום מערכת החינוך בישראל. הוועדה פועלת בשיתוף עם הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בוועדה משתתפים חוקרים ומרצים בכירים בתחומים; חינוך, פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, כלכלה ומשפטים.

מנחה המושב, פרופ' משה זיידנר, מאוניברסיטת חיפה, העלה את השאלה כיצד ניתן לבחון את איכות המורה – האם לפי הוותק – מספר השנים שהצליח המורה "לשרוד" במערכת החינוך, רמת המוסד שבו הוכשר להוראה, השיפור בהישגי התלמידים בתקופה שבה הוא מלמד, או אולי שיעור הנשירה הנמוך בקרב התלמידים.

לדברי זיידנר, אחד הקשיים העיקריים בבחירת המדדים לבחינת איכות המורה הוא שמורים ממלאים תפקידים כה רבים – פדגוגים, מנהלי כיתה ואפילו "שוטרים" ו"סוהרים".

לדברי חוקר מכון טאוב, נחום בלס, קיימות שתי גישות להערכת איכות המורה. הגישה הראשונה מודדת את מאפייני המורה, מאפייני ביה"ס שבו הוא עובד והישגי התלמידים. גישה זו מביאה בחשבון את העובדה, שגם מורה טוב לא יוכל להצליח להביא את התלמידים להישגים גבוהים במערכת שאינה מאפשרת לו ליישם את כישוריו.

הגישה השנייה בוחנת את הישגי התלמידים ומסיקה מהם על איכות המורה. גישה זו מבוססת על ההנחה, שאם התלמידים משיגים ציונים גבוהים, אז רמת המורה המלמד אותם היא

מעניין לדעת

■ בקרוב; משלחות "מורשת" של תלמידים לספרד – משלחת ובה מנהלי מחלקות חינוך ומנהלי בתי"ס בחינוך העל-יסודי, השתתפה לאחרונה במסע מורשת חוויתי לספרד. נושא המסע היה "ספרד היהודית של ימי-הביניים". את תוכנית המסע יזמה החברה הגיאוגרפית. בחברה מקווים, כי בעקבות המשלחת ייצאו בעתיד הקרוב משלחות של תלמידים מהחטיבות העליונות למסע מורשת חינוכי-חוויתי דומה בספרד, כמו המשלחות היוצאות לפולין. את תוכנית המסע פיתחה המחלקה "לשורשים ולשבילים" בחברה הגיאוגרפית. מהחברה נמסר, כי באמצעות התוכנית ייחשפו התלמידים להיסטוריה ולתרבות היהודית העשירה שהתפתחו בספרד במשך 1,500 שנה. ליוזמה שותפה "אגודת הידידות ישראל-ספרד". משתתפי המשלחת קיימו ביקורים באתרים יהודיים שנחשפו בספרד, ונפגשו עם מנהלי בתי"ס ומורים ספרדיים ועם ראשי הארגונים "רשת הרובעים היהודיים" ו"בית ספרד". מדובר בארגונים שחבריהם נוצרים, העוסקים בחשיפה, שיפוץ ושימור אתרים יהודיים מתקופת ימי הביניים.

אחד המפגשים שריגשו את משתתפי המשלחת היה עם ספרדי נוצרי מקורדובה, שרכש בית ברובע היהודי בעיר, והקים בו את "בית הזיכרון" – מוזיאון שבו נערכות סדנאות ליהדות ולעברית.

את תוכנית המסע פיתחה המחלקה "לשורשים ולשבילים" בחברה הגיאוגרפית. מהחברה נמסר, כי באמצעות התוכנית ייחשפו התלמידים להיסטוריה ולתרבות היהודית העשירה שהתפתחו בספרד במשך 1,500 שנה.

במוזיאון פריטי יודאיקה וספרייה, ובה 11 אלף ספרים ותעודות מקוריות מתקופת האינקוויזיציה.

המשלחת ביקרה באתרים יהודיים במרדך, שגוביה, אווילה, הרבאס, קסרס, בח'ר, קורדובה וטולדו. מהחברה הגיאוגרפית נמסר, כי לאחרונה הוקמה ועדת היגוי לקידום פרויקט משלחות התלמידים לספרד, שבה משתתפים נציגים מאגוד מנהלי המחלקות לחינוך, מנהלי בתי"ס על יסודיים ונציגי החברה.

■ **פרס האור לחברי "סיירת 28"** – במסגרת יום ההצדעה השנתי לחסידי אומות העולם, שעורך "בית להיות" בחולון, הוענק "פרס האור" לתלמידים מאורט חולון. התלמידים מתנדבים ב"סיירת 28", שבמסגרתה הם מאבטחים את הכספומטים והבנקים בעיר ב-28 בכל חודש, היום שבו מחולקות קצבאות הביטוח הלאומי. בדרך זו שומרים התלמידים שקשישים המקבלים את קצבת הזקנה לא יותקפו ויישדדו.

בטקס השתתפו יו"ר ארגון חסידי אומות העולם בישראל, איון ורנטיוץ, ראש עיריית חולון, מוטי ששון, ראש מינהל החינוך בעיר, אבינועם גרנות, ניצולי שואה, חסידי אומות העולם ותלמידים. בית להיות, בשיתוף עם רובע תל גיבורים ומינהל החינוך בחולון, מקיים את יום ההצדעה לחסידי אומות העולם זו השנה הרביעית. יום זה מוקדש במערכת החינוך בעיר לפעילות בכיתות בנושא אנושיות וכבוד לבני האדם.

מנהלת בית להיות, ציפי קיכלר, אמרה בטקס, כי אין זה מספיק להצדיע לחסידי אומות העולם על מעשי החסד שעשו. לדבריה, יש לחנך את התלמידים למעשי חסד "הלכה למעשה". מסיבה זו מעניק בית להיות פרס על מעשה חסד יוצא דופן שנעשה כיום, ביום ההצדעה לחסידי אומות העולם.

הטקס התקיים בסיום פעילות, שבמהלכה נפגשו 20 קבוצות של תלמידים עם ניצולי שואה שניצלו אודות לחסידי אומות העולם.

■ **התלמידים מוסמכים כ"מורים פרטיים"** – בהרצליה נפתח לאחרונה קורס שלישי של פרויקט "מורים צעירים". הקורס נפתח בעקבות הביקוש הרב מצד התלמידים. בקורס הנוכחי משתתפים תלמידים משכבת ט' בחטיבת הביניים בן גוריון. במסגרת הקורס יעברו התלמידים התמחות, שתהפוך אותם "למורים פרטיים" במתמטיקה, אנגלית, הבנת הנקרא ומקצועות רבי מלל. הקורס מתקיים בבי"ס אלון ובמתנ"ס נווה ישראל במשך שנה שלמה. במהלך הקורס לומדים התלמידים מיומנויות פדגוגיות ואסטרטגיות הוראה. כמו כן משתתפים התלמידים בהתנסות מעשית בת 60 שעות בהוראה פרטנית של ילדים, במרכז הלמידה שבמתנ"ס נווה ישראל. בסיום ההכשרה

מוסמכים התלמידים כמורים פרטיים לתלמידים בבתי"ס היסודיים ובחטיבות הביניים. למסיימי הקורס ישולם שכר של 30 ש"ח עבור כל שיעור פרטי שיילמדו.

■ **תחרות ביה"ס הנאה** – עיריית ירושלים תקיים גם השנה את תחרות ביה"ס הנאה. מטרת התחרות היא להעלות את המוטיבציה של התלמידים והוריהם לדאוג לשיפור חזות ביה"ס שלהם. ההצבעה בתחרות תתקיים באתר העירייה, שבו יתפרסמו תמונות בתי"ס החל מה-15.1.2009.

במסגרת התחרות יוכל כל תושב העיר להצביע באתר פעם אחת בלבד, באמצעות הקשת מספר תעודת הזהות. לבתי"ס יוענקו ציונים גם על ידי צוותי דירוג של העירייה, המסיירים בהם בימים אלו. הציונים של התושבים והצוותים ישוקללו.

ביה"ס שידורג במקום הראשון בתחרות, יקבל את פרס ראש העיר בסך עשרת אלפים ש"ח.

■ **תלמידי כפר הנוער ישתתפו בשיקום הנחל** – תלמידי כפר הנוער יוצו ניר העמק שליד עפולה, משתתפים בימים אלה בפרויקט בית ספרי לקבלת הסמכה – "תו ירוק", של המשרד להגנת הסביבה.

מביה"ס נמסר, כי בתקופה האחרונה מוטמעת בו תפיסת עולם השומרת על הסביבה ומשאביה, ברמת התלמידים, הצוות החינוכי וההנהלה.

מביה"ס נמסר, כי בתקופה האחרונה מוטמעת בו תפיסת עולם ירוקה השומרת על הסביבה ומשאביה, ברמת התלמידים, הצוות החינוכי וההנהלה.

במסגרת הפעילות ביקרו לאחרונה תלמידי שכבת ט' בביה"ס באתר עין יזרעאל ונחל נבות. התלמידים גם נפגשו עם נציגים מחברת "מים לנחלים" ומרשות הניקוז, הפועלים לשיקום האתר. בתום המפגש הוחלט, כי התלמידים ייקחו חלק פעיל ומרכזי בתהליך שיקום הנחל, ביחד עם מתכנני נוף, ביולוגים ואקולוגים.

מחשבים בחינוך

■ **מדור ופורום לילדי הדרום** – אתר אומ"ץ ישראלי של המכללה לאיכות השלטון, העוסק בימי השגרה בנושאים אתיקה וערכים חברתיים, פתח בשבוע שעבר מדור שכותרתו "אומץ ישראלי בדרום". במדור מרוכזות פעילויות פנאי מתוקשבות, שבהן יכולים ילדי הדרום לעסוק במרחבים המוגנים.

כמו כן, נפתח באתר פורום שבו יכולים תלמידים מכל הארץ לכתוב דברי חיזוק לילדי הדרום ולנהל עמם רב-שיח.

כתובת אתר אומץ ישראלי;

<http://ometz.ethicademy.co.il/Default.asp>

כתובת אתר אומ"ץ ישראלי בדרום;

<http://sites.ethicademy.co.il/homesites/Site.asp?WebsiteID=23698>

■ **בשדרות; שישה מרכזי מחשוב במרחבים מוגנים** – בשדרות פועלים בשבועיים האחרונים שישה מרכזי מחשוב לתלמידים במקלטים ובמרחבים מוגנים במרכזים קהילתיים. מרכזי המחשוב הוקמו לפני מספר חודשים במסגרת הפרויקט "שדרות שלנו", שיוזם חבר הכנסת מיכאל איתן.

את המרכזים תרמה לפרויקט חברת סאן מיקרוסיסטמס. מרכזי המחשוב משרתים את ילדי שדרות בפעילויות לימוד והפגה. במרכזים

פועלים סטודנטים ממכללת ספיר, המעניקים לתלמידים הדרכה ועזרה בלימודים.

במרכזי המחשוב מוצבות תחנות עבודה רזות המחוברות ברשת לשרת מרוחק, שעליו מותקנות מערכות התוכנה והתקשורת. התקשורת לרשת נתרמה על ידי חברת הוט. את המחשבים מתחזקת חברת כלנית כרמון.

■ **ברעננה; קורס להכשרת כתבי רשת צעירים** – עיריית רעננה פתחה לאחרונה קורס ראשון להכשרת כת"רים – כתבי רשת צעירים, לפורטל החינוך העירוני. בקורס משתתפים 37 תלמידי כיתות ד' המצטיינים בכתיבה, מכל בתי"ס היסודיים בעיר. התלמידים נבחרו לקורס על ידי רכזות העברית בבתי"ס.

הקורס כולל 12 מפגשים, שבהם מועניקים לתלמידים כלים בתחום הכתיבה בכלל והכתיבה האינטרנטית בפרט. את הקורס מעבירות מדריכה לעברית ומנהלות פורטל החינוך העירוני. במסגרת הקורס ייפגשו התלמידים עם כתב של אתר החדשות "נענע10" ועם דוברת העירייה. את הקורס מלווה אתר אינטרנט.

כתובת האתר;

<http://www.tik-tak.co.il/webPro/index.asp?codeclient=1723>

■ **מצינות** – מנהלת המחוז, אורנה שמחון, ראש עיריית עכו, שמעון לנקרי, וכ-350 מפקחים, מדריכים, מנהלים ומורים, השתתפו בכנס הראשון לקידום מצינות, חדשנות וזימות של מחוז צפון. הכנס נערך בסוף החודש שעבר

ככנס הרצו תת אלוף במילואים, רם שמואלי, ומנכ"ל אינטל ירושלים לשעבר, יצחק אוחיון, על "טיפוח מצינות בארגון", והתקיים רב-שיח בנושא "מהי מצינות בשבילי".

בקונסרבטוריון העירוני בעכו. מנהלת המחוז אמרה בכנס: "נדמה לי שמערכת החינוך זקוקה לזמן איכות שבו היא דנה לא רק בשאלות של הישרדות, שלהן מוקדש רוב סדר היום שלנו, אלא גם בשאלות מהותיות וערכיות. אחת מהשאלות שבחרנו לשאול בכנס זה היא 'מהי מצינות וכיצד מחנכים אליה?' לכל אחד מהיושבים כאן הגדרה שונה, וכל הגדרה תיקח אותנו לתובנות ולמחוזות פיתוח שונים". שמחון הוסיפה, כי הנושאים איכות ומצינות עומדים בחזית העשייה של מחוז צפון זו השנה השנייה, ומלווים את העשייה היום-יומית בכל תחום שבו צוות המחוז עוסק. בכנס הרצו תת אלוף במילואים, רם שמואלי, ומנכ"ל אינטל ירושלים לשעבר, יצחק אוחיון, על "טיפוח מצינות בארגון", והתקיים רב-שיח בנושא "מהי מצינות בשבילי".

מחוז חיפה

■ **צוות חירום** – במועצת התלמידים והנוער המחוזית משתתפים נציגים מ-17 ערים ומועצות אזרחיות במחוז חיפה. משתתפי המועצה נבחרים באופן דמוקרטי ופועלים למען בני הנוער במחוז. בשבוע שעבר קיימה המועצה מפגש חירום בעקבות התעצמות ירי הטילים על הדרום. מטרת המפגש הייתה לגבש דרכי פעולה ברמה של כל רשות מקומית וברמה המחוזית, כדי לסייע ליישובי קו העימות בדרום. בסיכום הישיבה הוחלט שמועצות התלמידים והנוער היישוביות במחוז, בשיתוף עם מועצות התלמידים הבית ספריות, המד"צים, המש"צים ותנועות הנוער, יארחו בני נוער מהדרום. עוד הוחלט, כי התלמידים מהדרום

לימודי של התלמידים על פי צורכיהם ולחינוך סביבתי. במסגרת החינוך הסביבתי מיוחדות השעות הפרטניות לעבודה של קבוצות תלמידים קטנות בגינה האקולוגית ובגינה הטיפולית בביה"ס. בגינה האקולוגית עורכים התלמידים עבודות חקר על סוגי צמחים החסכוניים במים. את הגינה הטיפולית מטפחים בשעות הפרטניות תלמידים בעלי צרכים מיוחדים הלומדים בביה"ס. בבי"ס ידלין חולקו השעות הפרטניות לשתי מסגרות; מסגרת של תגבור במקצועות היסוד – מתמטיקה, עברית, מדעים ואנגלית, ומסגרת של העמקה והעשרה. במסגרת ההעמקה לומדים תלמידים מצטיינים אנגלית, מתמטיקה ומדעים, ומתקיימות פעילויות אומנות, ספורט, טיפוח החממה ועוד.

■ **תמיכה** – במסגרת התמיכה של ערי המרכז בערי הדרום, אימצה עיריית כפר סבא את המועצה המקומית גן יבנה. בשבוע שעבר התארחו 55 בני נוער ואמהות מגן יבנה במועדון גלי השרון בעיר. האורחים השתתפו בפעילויות בבריכה ובחדר הכושר, ובפעילות חברתית בהנחיית צוות מחלקת הנוער של העירייה. כמו כן צפו האורחים בהופעה של הסטנדאפיסט, רשף לוי. גם במערכת החינוך בכפר סבא נקלטו תלמידים מהדרום.

מחוז דרום

■ **השתלמויות** – במושב שערך מחוז דרום בכנס "יום עם אופק חדש", הציגו בתי"ס – שזר באשדוד, אלמג'ד בחורה ומעגלים בשדות נגב, מודלים שפיתחו ליישום הרפורמה. מנהל בי"ס אלמג'ד, כאמל אבו אלקיעאן, סיפר כי בביה"ס, השייך למגזר הבדואי, לומדים 470 תלמידים. רק מחצית מ-35 המורים שעובדים בביה"ס הם תושבי הדרום. שאר המורים מגיעים מצפון הארץ. המורים בביה"ס צעירים ברובם והוותק הממוצע שלהם בהוראה הוא חמש וחצי שנים. לדברי המנהל, כ-65% מהשעות הפרטניות בביה"ס מוקדשות לתגבור אישי של תלמידים, 25% לדיאלוג מורה-תלמיד ו-10% לקידום המצינות. המנהל סיפר על השינוי שחל במוטיבציה של צוות המורים לצאת להשתלמויות. לדבריו, לפני ההצטרפות לרפורמה בחר כל מורה כרצונו באלו השתלמויות להשתתף, ולעתים בחוסר רצון. המנהל היה צריך לעודד את המורים להשתתף בהשתלמויות. לעומת זאת, במסגרת אופק חדש, מעוניינים המורים לצאת להשתלמויות בשל ההשפעה הניכרת של ההתמקצעות על השכר שלהם. המנהל ציין, כי נושא ההשתלמות נקבע על פי רצון המורה ועל פי צורכי ביה"ס.

ישולבו בלימודים בבתי"ס במחוז, ויתארו בשעות הפנאי במסגרות חברתיות הדומות למסגרות שאליהן הם משתייכים ביישוביהם. בעקבות הישיבה הוקם צוות חירום, שבו משתתפים בעלי התפקידים במועצת הנוער המחוזית, יושבי הראש של מועצות הנוער היישוביות, מנהלי יחידות הנוער ומנחי המועצות. את הצוות מלווה מינהל חברה ונוער במחוז, בראשות אהרון הלוי.

■ **התארחו** – 756 תלמידי כיתות ז'–י"ב, המתגוררים ביישובי קו העימות בדרום, התארחו בשבוע שעבר בחיפה, במסגרת הצעת העירייה להתרעננות ושהייה בעיר. השבוע התארחו בחיפה למעלה מ-1,100 תלמידים נוספים מהדרום.

מעיריית חיפה נמסר, כי חברי קבוצה בת כ-70 בני נוער מהקיבוצים באזור אשקלון, ביקשו במהלך שהותם בעיר להתנדב במוסדות החינוך המיוחד. חברי המשלחת הפעילו במהלך הבקרים את ילדי החינוך המיוחד ושיחקו עמם, ולאחר מכן השתתפו בפעילויות בתיכון קריית חיים. בלילות ישנו חברי הקבוצה בקיבוץ שער העמקים. קבוצה נוספת, ובה חניכים של תנועת הצופים מהדרום, שהתה בחיפה שלושה ימים. בני הנוער ישנו באולם הספורט בקריית אליעזר. עוד קבוצה, ובה ילדיהם של חברי הצוותים הרפואיים ביישובי עוטף עזה, התארחו במלון הר הכרמל. חברי הקבוצה השתתפו בפעילויות שאורגנו על ידי העירייה ואגודת הסטודנטים של אוניברסיטת חיפה.

באגף החינוך בעירייה הוקם בשבוע שעבר מוקד לאירוח, שמתאים חבילת בילוי וספורט בעיר לתלמידים האורחים מהדרום. לכל קבוצה הותאמה פעילות על פי תחומי התעניינותה. הביקורים בחיפה כוללים סיורים ב"מדעטק" – המוזיאון הלאומי למדע, משחק באולינג בקניון חיפה, פעילות בקיר הטיפוס בפארק האקסטרים "שפן הסלע", צפייה בסרטים במרכז הקולנוע "יס פלאנט", ביקור בגן החיות העירוני ועוד.

מחוז מרכז

■ **הציגו** – בכנס הארצי "יום עם אופק חדש", שנערך בשבוע שעבר, התקיים מושב של מחוז מרכז. במושב הציגו שלושה בתי"ס – ממלכתי-דתי בר אילן ברמלה, אלזהרא בכפר קאסם וידלין בראשון לציון, מודלים שפיתחו לניצול השעות הפרטניות. בבי"ס בר אילן מנוצלת השעות הפרטניות כמענה לצרכים חברתיים-רגשיים של התלמידים, להעשרה וחינוך למצינות. בבי"ס אלזהרא מנוצלות שעות אלו לתגבור